

Ž. Markov*

DOKAZIVANJE U PREKRŠAJNOM POSTUPKU ZBOG KRŠENJA PROPISA ZAŠTITE NA RADU I ZAŠTITE OD POŽARA

UDK 331.45/.48:614.84]:343.192

PRIMLJENO: 24.1.2013.

PRIHVAĆENO: 15.1.2014.

SAŽETAK: Sve činjenice na kojima se temelje sudske odluke moraju biti dokazane, odnosno u određenim slučajevima učinjene vjerojatnima. Činjenice se utvrđuju u dokaznom postupku putem dokaznih sredstava, od kojih su najznačajniji očevid, vještačenje i dokaz ispravama. Kada u istom predmetu sudjeluju dva vještaka s oprečnim iskazima (nalazima i mišljenjima), i sudac – sud prihvati iskaz jednog vještaka, formalistički pozivajući se na slobodnu ocjenu dokaza, čini se apsolutno bitna postupovna povreda, na koju nažalost žalbeni – drugostupanjski sud ne pazi po službenoj dužnosti.

Ključne riječi: prekršajni postupak, dokazna sredstva, očevid, vještačenje, isprave, svjedoci, ispitivanje okrivljenika

UVOD

Da bi se po zakonu mogao riješiti prekršajni predmet i utvrdila nečija odgovornost, sud i tijela državne uprave moraju prethodno ustanoviti jesu li činjenice na koje se primjenjuje pravo istinite. Prema tome, jedan od najvažnijih zadataka prekršajnog postupka sastoji se u tome da se utvrdi postojanje ili nepostojanje istinitosti činjenica na kojim se zasniva odluka. To se postiže na taj način da se tijelo koje vodi postupak i stranke služe raznim sredstvima za utvrđivanje istine koja se naziva dokaznim sredstvima, a sam postupak primjene dokaznih sredstava naziva se dokazni postupak.

Prema tome, dokazivanje je procesna radnja koja se poduzima tijekom postupka kojom se pomoću dokaza utvrđuju činjenice koje se supsumiraju pod apstraktnim pravnim normama.

Riječ dokaz može imati više značenja. Nekada se njim označava procesna radnja dokazivanja, zatim rezultat ocjene dokaza koji govore za istinitost ili neistinitost neke važne činjenice, a najčešće se riječ dokaz upotrebljava kao sinonim za dokazna sredstva ili kao izvor spoznaje o činjenicama koje se utvrđuju u postupku. U teoriji dokazi se dijele na neposredne (direktne), posredne (indirektne), stvarne i lične.

Dokazivanje je složen proces u čiji sustav ulaze mnogi elementi koji se u procesnoj teoriji posebno izlažu i izučavaju. To su: predmet dokazivanja (*thema probandi*), teret dokazivanja (*onus probandi*), izvođenje ili demonstracija dokaza, ocjena dokaza i dokazna sredstva.

Predmet dokazivanja u prekršajnom postupku su činjenice koje su važne za rješavanje i koje su među strankama sporne.

Činjenice su pojave iz stvarnosti, predmeti, događaji, zbivanja, ljudske radnje, odnosi ili stanja koji se mogu utvrditi ili sve što je objektivno dano i što se može dokazati.

---

*Mr. sc. Željko Markov, dipl. iur., 10000 Zagreb.

U brojnim zakonima spominju se činjenično stanje pogrešno ili nepotpuno utvrđeno, odlučne činjenice i važne činjenice. Činjenično stanje je skup odlučnih pravnorelevantnih činjenica. Odlučne činjenice na koje se neposredno primjenjuje materijalno i procesno pravo nazivaju se pravnorelevantnim činjenicama. Odlučne činjenice utvrđuju se neposredno i posredno. Neposredno se utvrđuju dokazima, posredno se utvrđuju iz drugih činjenica - indicija (lat. *indicium* - znaci, predznaci, prijava, naslućivanje osnova sumnje, posredni dokazi, dokazna činjenica). Te činjenice nisu pravnorelevantne, ali se ipak utvrđuju u postupku i iz tih činjenica prema stručnom, životnom i logičkom iskustvu izvodi zaključak o postojanju ili nepostojanju pravnorelevantne činjenice.

Pri utvrđivanju činjenica putem indicija treba imati u vidu da ono ima dvostruki karakter, odnosno dvije faze. One su činjenice koje treba utvrditi kao i svaku drugu činjenicu. Kada indicij bude utvrđen, to je dokaz o postojanju ili nepostojanju pravnorelevantne činjenice. Primjerice, u požaru je poginula ženska osoba. Sudsko medicinskim vještačenjem utvrđeno je da u krvi žrtve nisu nađeni tragovi ugljičnog monoksida, što znači da žrtva nije disala u vrijeme paljevine, te je naknadno utvrđeno da je suprug žrtve podmetanjem požara pokušao prikriti ubojstvo svoje supruge. Treba napomenuti da je utvrđivanje činjenica putem indicija u procesnoj teoriji prihvaćeno stajalište, da je to posebna vrsta ocjene dokaza i da indiciji nisu dokazna sredstva i logika ne jamči apsolutnu sigurnost indicijalnih zaključaka. Ona upozorava na to da su ti zaključci samo relativno sigurni.

Indiciji u kriminalistici imaju posebnu važnost – posebice kod nepravilnosti na zaštiti na radu i zaštiti od požara. Otkrivanje i provjeravanje indicija imaju usmjeravajuću ulogu i pravac u poduzimanju procesnih aktivnosti za otkrivanje i razjašnjenje kažnjivih radnji (kaznenih djela i prekršaja), otkrivanje počinitelja, pronalaženje i osiguranje tragova. Pojam trag definira se kao svaka vidljiva i prostim okom nevidljiva promjena u vezi s kažnjivom radnjom, bez obzira je li ju uzrokovao čovjek, životinja ili druga stvar.

Do indicija se dolazi: razgovorom, očevitom na mjestu događaja, pokusom (čl. 305. i 306. Za-

kona o kaznenom postupku - ZKP), pretragom osoba i stvari, vještačenjem, ispitivanjem svjedoka i osumnjičenika. Za potrebu kriminalističke prakse indiciji se klasificiraju na: a) indicije koje nastaju prije izvršenja – počinjenja kažnjivog djela, b) indicije koje se pojavljuju prilikom izvršenja djela i c) indicije koje se pojavljuju poslije počinjenja djela. Dalje, u kriminalistici u radu s indicijama primjenjuju se dva oblika međusobne povezanosti: indicijalni prsten i indicijalni lanac, te metode eliminacije, difundiranja i akumulacije.

Pitanje dokazne snage indicija izaziva sporove u procesnoj teoriji i praksi. Indicijalni dokaz izvodi se postupno i rezultat je složenog misaonog procesa u kojem sve činjenice postaju karike jednog indicijalnog lanaca redoslijedom nanizane koje postaju dokaz u konkretnom slučaju.

Predmet dokazivanja, odnosno utvrđivanja mogu biti ne samo činjenice kojima se nešto tvrdi nego i činjenice kojima se nešto poriče.

Teret dokazivanja (*onus probandi*) je određivanje subjekta u postupku koji treba dokazati neku činjenicu važnu za utvrđivanje istine. Polazeći od načela okrivljenikove nedužnosti (dok se ne dokaže krivnja); (čl. 28. Ustava i čl. 3., st. 1. ZKP-a) teret dokaza je na tužitelju. U optužnom prijedlogu tužitelj mora predložiti dokaze s naznakom imena svjedoka, isprava i drugih predmeta koje treba na glavnoj raspravi izvesti, pročitati i razgledati. Kod izdavanja prekršajnog naloga i obveznog prekršajnog naloga u obrazloženju se moraju navesti dokazi koji opravdavaju njihovo izdavanje i ovisno o nadležnom tijelu koje izdaje prekršajni nalog, teret dokaza nalazi se na ovlaštenom tužitelju kako u slučaju kad sud izdaje prekršajni nalog na temelju podnesenog optužnog prijedloga, tako i u slučajevima kad državni odvjetnik, tijela državne uprave koja vode prekršajni postupak te tijela državne uprave i državnih agencija kao ovlaštenih tužitelja.

Kako sud nije vezan za dokazne prijedloge navedene u optužnom prijedlogu, to sud u smislu čl. 82., st. 3. Prekršajnog zkona (PrZ) supsidijarnom primjenom odredaba ZKP-a po službenoj dužnosti može odrediti izvođenje dokaza koje nisu predložili ovlašteni tužitelji ili su stranke od njihovog izvođenja odustale.

Okrivljenik koji je primio optužni prijedlog ili prekršajni nalog, odnosno obvezni prekršajni nalog, kada ne bi poduzeo određene procesne radnje kojima osporava odgovornost i krivnju za tuženo djelo, prešutno bi priznao krivnju te bi donesena osuđujuća presuda i prekršajni nalog postao pravomoćan i izvršan. Zbog toga teret predlaganja i iznošenja protudokaza prelazi na okrivljenika koji kako u prigovorima protiv prekršajnih naloga, tako i na glavnoj raspravi predlaže izvođenje dokaza.

IZVOĐENJE I OCJENA DOKAZA

Procesna radnja izvođenja dokaza obuhvaća:

- a) predlaganje dokaza
- b) prihvaćanje dokaza
- c) izvođenje – demonstracija dokaza i
- d) ocjenu dokaza.

Prijedlog za izvođenje dokaza stavljaju stranke u podnesku ili na ročištu za glavnu raspravu ili ih određuje tijelo koje vodi postupak po službenoj dužnosti.

Ako se prihvati prijedlog, u rješenju se mora označiti sporna činjenica koja se utvrđuje i dokazna sredstva kojim se dokazuje. Utvrđuje li se činjenica ispravama, odredit će se da se podnese ili pribavi isprava. Utvrđivanje činjenica ispitivanjem svjedoka provodi se označavanjem svjedoka i okolnosti o kojima trebaju dati iskaz, a dokaz vještacima označavanjem pitanja o kojim se treba pribaviti nalaz i mišljenje.

Izvodi li se dokaz očevidom, naznačit će se predmet očevida, ročište za izvođenje i tko će prisustvovati i u kojem svojstvu.

Rješenjem kojim se određuje izvođenje dokaza nije definitivno nego služi za upravljanje tijekom postupka, pa se može izmijeniti, dopuniti ili ukinuti. Protiv rješenja kojim se prihvaća ili odbija prijedlog stranaka za izvođenje dokaza nije dopuštena posebna žalba i ono se pobija u žalbi protiv presude ili prekršajnog naloga.

Stranke, okrivljenik, ovlaštenu tužitelj i branitelj imaju pravo prisustvovati izvođenju dokaza i po odobrenju suda ili tijela koje vodi postupak

imaju pravo postavljati pitanja svjedoku i vještaku ako smatraju da su značajna zbog objašnjenja ili dopune.

Nakon provedenog dokaznog postupka i izvođenja dokaza nadovezuje se ocjena dokaza. Ocjena dokaza, tj. odlučivanje o postojanju ili nepostojanju istinitosti sporne činjenice koja je predmet dokazivanja ubraja se u najtežu i najodgovorniju funkciju suda ili tijela državne uprave koji vodi postupak. Ako sud koji vodi postupak pogrešno ocijeni neki dokaz i na osnovi toga u presudi poprimi istinitost što zapravo nije istina u objektivnom smislu, tada je sud svojom odlukom promašio sudsku funkciju.

Dakle, cilj dokaza je istina do koje se dolazi ocjenom dokaza. U odnosu na pojam istine u pravno-filozofskom smislu, sporna su pitanja je li istina objektivna ili subjektivna, apsolutna ili relevantna, apstraktna ili konkretna, vječna ili prolazna. U tom smislu u pravu izraz istina široko se primjenjuje za razliku od filozofskog smisla u kojem je istina jedna i jedinstvena. Iz ranijih procesnih zakona (Zakon o kaznenom postupku, Zakon o prekršajnom postupku) i Zakona o prekršajima izbačeno je načelo „materijalne istine“, a koji pojam je neosnovano zadržan u čl. 8. Zakona o općem upravnom postupku (ZUP).

S obzirom da u pravomoćnim sudskim presudama sve činjenične konstatacije ne jamče uvijek utvrđivanje istine, tim prije što brojne presude u postupku izvanrednih pravnih lijekova budu ukinute, to je izraz „materijalan“ suvišan i nepotreban. Po zakonu sud ili upravno tijelo koje vodi postupak dokaze cijeni po slobodnom uvjerenju (čl. 88., st. 2 PrZ-a). Ocjena dokaza po slobodnom uvjerenju je kompleksna djelatnost koja se sastoji u logičnom i iskustvenom procjenjivanju rezultata sabranih u dokaznom postupku. Pri ocjeni dokaza sud nije vezan formalnim pravilima. Je li činjenica koja je predmet dokazivanja istinita ili ne, ovisi samo o savjesnoj, brižljivoj i logičkoj ocjeni svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, kao i ocjeni svih razloga koji govore za činjenice i protiv njih koje su predmet dokazivanja.

Izvan svake sumnje u fazi ocjene dokaza težište je na najvažnijem subjektu u postupku, tj. ličnosti suca ili službene osobe koja vodi postupak,

njezinom stručnom usavršavanju, naobrazbi, iskustvu, inteligenciji, odgoju, posebice odnosu prema samoj stvari i strankama koje sudjeluju u postupku.

DOKAZNA SREDSTVA

U načelu sud ili tijelo državne uprave koje vodi postupak može upotrijebiti sva spoznajna sredstva kako bi se utvrdila istina u pogledu sporne stvari. Zbog načela ekonomičnosti nužno je da se dokazna sredstva svedu na određeni zakonom propisani broj. U suvremenim upravnim, građanskim i kaznenim postupcima ustaljeno je uglavnom pet dokaznih sredstava:

- očevid
- vještaci
- isprave
- svjedoci i
- ispitivanje okrivljenika.

Uz navedena dokazna sredstva treba ukazati da su u ZKP-u navedene sljedeće dokazne radnje: pretraga, privremeno oduzimanje predmeta, ispitivanje okrivljenika, ispitivanje svjedoka, prepoznavanje, očevid, uzimanje otisaka prstiju i otisaka drugih dijelova tijela, vještačenje, dokaz ispravom, dokaz snimkom, elektronički (digitalni) dokaz i posebne dokazne radnje.

Očevid

Očevid je dokazno sredstvo pomoću kojeg se u postupku utvrđuju pravnorelevantne činjenice na osnovi vlastitog opažanja.

Očevid je najpouzdanije dokazno sredstvo. Prednost ovog dokaznog sredstva sastoji se u tome što se na najpouzdaniji način, neposredno vlastitim osjetilima, utvrđuje predmet dokaza i ne mora se oslanjati katkada na labilna i nesigurna zapažanja drugih osoba. Ipak, u većini slučajeva neće se moći koristiti očevidom, jer su sporne činjenice u vrijeme raspravljanja već protekli događaji čiji su tragovi ostali samo u sjećanju ljudi ili na predmetima.

Očevid je procesna radnja koju obavlja sudac ili službena osoba koja vodi postupak, a koja

se sastoji u neposrednom opažanju, utvrđivanju, provjeravanju i registriranju činjenica koje su važne za prekršajni postupak.

Za razliku od Zakona o prekršajima u kojem je u čl. 182., st. 1. utvrđen pojam očevida, u Prekršajnom zakonu toga nema. U ZKP-u očevidom se činjenice u postupku utvrđuju ili razjašnjavaju opažanjem vlastitim osjetilima i njihovim pomagalima (čl. 304., st. 1.).

U čl. 68., st. 1. ZUP-a naznačeno je da se očevid provodi kada je za utvrđivanje neke činjenice ili razjašnjenje bitnih okolnosti potrebno neposredno opažanje službene osobe.

U oba zakonska teksta izrazi „razjašnjavanje“ i „razjašnjenje“ su suvišni jer su obuhvaćeni pojmom utvrđivanje.

Važno je ukazati da zapisnici o očevidu sastavljeni prema odredbama PrZ-a, ZKP-a ili ZUP-a imaju istu dokaznu snagu prema čl. 158., st. 5. PrZ-a, uz napomenu da u smislu čl. 76., st. 1. i 5. ZUP-a zapisnik o očevidu je javna isprava i dokaz o sadržaju postupovne radnje.

Postupak pri očevidu

Očevid se može obaviti:

- a) po službenoj dužnosti tijela koje vodi postupak
- b) na prijedlog stranke i
- c) na prijedlog vještaka kad predmet vještačenja zahtijeva utvrđivanje novih činjenica.

Tijekom očevida mogu se utvrditi sve činjenice koje su dostupne vlastitom opažanju službene osobe koja vodi postupak. Vlastito – neposredno opažanje obavlja se pomoću svih osjetila, a ne samo pomoću vida kako bi se moglo zaključiti iz samog naziva očevid ili uviđaj koji je neprecizan i dolazi od latinskog naziva *inspectio ocularis*.

Prilikom očevida nakon požara, za opažanje činjenica, uz osjetilo vida i sluha, posebno je značajno osjetilo mirisa.

Predmet očevida su stvari, osobe, pojave, zbivanja, odnosno sporne i pravnorelevantne činjenice koje se mogu opaziti vlastitim opažanjem ili pomagalima.

Službena osoba koja vodi postupak dužna je pravodobno obavijestiti stranke, okrivljenika, ovlaštenog tužitelja i branitelja o ročištu za očevid.

U posebnim slučajevima očevid se može obaviti uz sudjelovanje vještaka. O ovom pitanju postoje različita stajališta. Po jednom, riječ je o složenom, mješovitom ili kombiniranom očevidu. Po drugom, pravilnom stajalištu ne radi se o složenom uviđaju nego o pronalaženju i fiksiranju činjenica koje zahtijeva posebno, većinom kriminalističko znanje. Vještak ne prisustvuje očevidu da bi pomogao tijelu koje obavlja očevid nego zato da bi dobio potrebne podatke za davanje svojeg nalaza i mišljenja.

Ovdje se provode dvije procesne radnje, i to: očevid i vještačenje. Ako vještaci sami razgledavaju predmet očevida odnosno vještačenja, to nije očevid nego prikupljanje činjenica za davanje iskaza (nalaza i mišljenja).

Zbog pravilnog i potpunog utvrđivanja činjenica u smislu čl. 38. i 158., st. 5. PrZ-a okrivljenik, posebice oštećenik koji je zadobio tjelesnu ozljedu stranke u postupku, pri kršenju propisa iz zaštite na radu, imaju pravo prilikom obavljanja očevida zatražiti pomoć stručnog pomagača.

Za očevid posebnu važnost ima sastavljanje zapisnika. Zapisnik mora biti potpun i točan tako da predstavlja vjernu sliku stanja koje je očevidom nađeno, u kojem se smjeru trebaju unijeti opisi, mjere, veličine predmeta ili tragova, stavljanje oznaka uz tragove i na predmete. Ako su izrađene skice, crteži, planovi i fotografije, filmske ili druge tehničke snimke, to će se utvrditi u zapisniku i priključiti zapisniku – čl. 83., st. 3. ZKP-a. Uz ovu izričitu odredbu valja upozoriti na to da prateće isprave, skice, fotografije, foto i videozapis prema čl. 49., toč. 9. Zakona o požaru imaju dokaznu vrijednost samo kad su povezane sa sadržajem zapisnika. One služe upravo tome da zajedno sa sadržajem zapisnika budu izvor činjenica kako nadležnim tijelima za podnošenje optužnog prijedloga, tako i prvostupanjskom sudu kao bitne informacije o događaju.

Vezano za skice, crteže, planove i fotografije, foto i video zapise, treba ukazati da je skiciranje grafički prikaz mjesta događaja i pojedinosti na njemu. Skiciranjem se postiže veća preglednost,

registriraju se bitne okolnosti i radi se u omjeru 1:100, dok se detalji moraju raditi najmanje u mjerilu 1:50 i to na milimetarskom papiru.

Fotografija kao način utvrđivanja činjenica prvi puta je upotrijebljena u Scotland Yardu 1872. godine.

U odnosu na zapisnik o očevidu i skicu mjesta događaja, fotografije – foto i video zapisi imaju veću dokaznu snagu, jer fiksiraju mnoštvo pojedinosti koje ne mogu zapisnički konstatirati. Fotografijama se korigiraju brojne netočnosti i nikad se ne smije ograničiti broj snimaka na očevidu uz upotrebu fotografija u boji.

U žalbenom postupku na sjednici vijeća drugostupanjskog suda kao izvor činjenica utvrđenih na očevidu služi zapisnik o očevidu, dakle isprava za koju vrijede pravila o izvođenju dokaza ispravom, dok za snimke koje su snimljene na očevidu vrijede pravila u izvođenju dokaza o tehničkim snimkama, a za skice i grafičke prikaze vrijedi režim isprava.

Rekonstrukcija

Rekonstrukcija je posebna vrsta očevida (čl. 305. ZKP-a – pročišćeni tekst u vezi sa čl. 82., st. 3. PrZ-a), koju na samom događaju poduzima tijelo koje vodi postupak, a koja se sastoji u vještačkom ponavljanju cijelog toka događaja ili pojedinih njegovih faza uz sudjelovanje svih sudionika u postupku i pod relativno istim uvjetima kakvi su vladali u vrijeme događaja.

Rekonstrukcija se poduzima s različitim ciljevima, a najčešće zbog provjere iskaza osumnjičenika, svjedoka, provjere nalaza i mišljenja vještaka ili da se vještaku omoguće povoljniji uvjeti za vještačenje.

Dokazna snaga očevida

Očevid je najpouzdanije dokazno sredstvo jer tijelo koje vodi postupak vlastitim opažanjem utvrđuje činjenice. Iznad svake sumnje kod požara je očevid najvažnije dokazno sredstvo, naročito za utvrđivanje uzroka požara, a samim tim i nečije odgovornosti, odnosno krivnje za počinjeno kažnjivo djelo.

Kako se kod očevida činjenice konstatiraju zapisnički, to zapisnik o očevidu ima dokaznu snagu javne isprave. Potpunu korist od očevida kao načina utvrđivanja činjenica ima tijelo koje donosi prvostupanjsku odluku.

Ako se protiv prvostupanjske odluke podnese žalba, drugostupanjski sud utvrđuje i cijeni činjenice koje su konstatirane u zapisniku o očevidu, fotodokumentaciji i ostalim sastavnim dijelovima. U ovom slučaju zapisnik o očevidu kao i ostale javne isprave dokazuju istinitost konstatiranih činjenica.

Ovi razlozi ne znače da drugostupanjski sud uvijek zapisniku o očevidu poklanja punu vjeru. Nedostaci, nepravilnosti i netočnosti mogu se pojaviti kako tijekom očevida, tako i zapisničkog konstatiranja činjenica. Tijelo koje obavlja uviđaj može pogriješiti slučajno, naročito zbog nestručnosti, nepažnje, nemarnosti, a nekad i namjerno. Na ove nedostatke drugostupanjski sud upozoravaju stranke u podnesenoj žalbi, a posebice okrivljenici.

Ako se dokaže da su zamjerke stranke osnovane ili očevid ima bitnih nedostataka, takav očevid kao izvor činjenica ne može se prihvatiti kao dokaz.

Vještačenje

U postupku kada je za utvrđivanje ili ocjenu neke pravnorelevantne činjenice potrebno stručno znanje kojim ne raspolaže službena osoba koja vodi prekršajni postupak, poduzima se procesna radnja vještačenja (čl. 65., st. 1. ZUP-a), dok prema čl. 308. ZKP-a – pročišćeni tekst u vezi sa čl. 174. PrZ-a vještačenje se određuje kad za utvrđivanje ili ocjenu neke važne činjenice treba pribaviti nalaz i mišljenje od osobe koja raspolaže potrebnim stručnim znanjem ili vještinom.

Vještak je stručnjak izvan pravnog područja kojemu je nadležno tijelo koje vodi postupak naredilo da iznese svoj iskaz (nalaz i mišljenje), nekad samo mišljenje, u vezi s utvrđivanjem određenih činjenica koje se mogu utvrditi samo pomoću stručnog znanja i umijeća.

Iskaz vještaka sastoji se od nalaza i mišljenja. Nalaz vještaka (*visum repertum*) sastoji se u

tome da vještak utvrdi i konstatira one činjenice koje se po pravilima struke mogu utvrditi da bi se moglo odgovoriti na činjenična pitanja koja se postavljaju vještaku.

Vještakovo mišljenje (*parere*) sastoji se u odgovoru na postavljeno činjenično pitanje, npr. ako postoji sumnja da je neka osoba ubijena, a zbog uništavanja tragova podmetnut je požar, potrebno je ustanoviti radi li se o ubojstvu ili nesretnom slučaju, odnosno vještak odgovarajuće stručnosti nakon pregleda i eventualne analize pojedinih tragova daje mišljenje o uzroku požara.

Predmet vještačenja određuje sud ili tijelo uprave koje vodi postupak po vlastitoj inicijativi ili na prijedlog stranaka.

Dokaz vještačenjem isključen je ako se radi o pravnom pitanju, npr. je li stranka postupila prema propisima o zaštiti od požara ili nije. Pravo pitanje može biti predmet vještačenja samo u slučaju utvrđivanja prava koje važi u stranoj državi.

U nekim slučajevima iskaz vještaka može se sastojati samo od mišljenja. To je u slučaju kada se iz određenih razloga ne prihvati iskaz već ispitnog vještaka i naredi da novi vještak dade svoj iskaz. U ponovljenom vještačenju iskaz bi se trebao sastojati iz nalaza i mišljenja, ali nekada to neće biti moguće, jer se istraživanja potrebna za stvaranje nalaza ne mogu ponoviti. Tako je na primjer kad pronađeni tragovi i tvari na zgarištu više ne postoje, jer su upotrijebljeni za analizu koju je obavio pređašnji vještak. Znači iskaz novog vještaka sastoji se samo od mišljenja zasnovanog na nalazu prethodnog vještaka.

Vrste vještačenja su mnogobrojne i takoreći neiscrpane. Primjerice, navodimo sudsko, medicinsko, prometno, psihijatrijsko, kriminalističko, građevinsko, agronomsko, kemijsko, grafološko, protupožarno i knjigovodstveno.

Od svih vještačenja izvan svake sumnje najznačajnija su kriminalistička vještačenja koja su sastavni dio smišljenog, organiziranog i planiranog rada na sprečavanju negativnih društvenih pojava.

Postupak pri vještačenju

Odredbom čl. 65., st. 1. ZUP-a propisano je da će se izvesti dokaz vještačenjem ako stručna osoba ne raspolaze stručnim znanjem koje je potrebno za utvrđivanje ili ocjenu pravnorelevantne činjenice važnije za rješavanje predmeta stvari, dok je u ZKP-u pojam vještačenja obrnuto postavljen i određuje se kad se za utvrđivanje ili ocjenu važne činjenice treba pribaviti nalaz i mišljenje od osobe koja raspolaze potrebnim stručnim znanjem (čl. 308. ZKP-a – pročišćeni tekst).

Svako vještačenje ima tri faze. U uvodnoj fazi određuje se vještačenje, u operativnoj se provodi vještačenje i u trećoj – zaključnoj fazi vještak daje iskaz (nalaz i mišljenje).

Određivanje vještaka je procesna radnja koja se provodi po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka. Kod određivanja vještaka potrebno je obaviti pravilan izbor i vještačenje povjeriti stručnoj ustanovi ili individualnim vještacima. Pri sudovima nalazi se spisak sudskih vještaka određene struke.

Tijelo koje vodi postupak izbora vještaka rukovodi se određenim standardima ili kriterijima. To se odnosi na stručnost, nezavisnost i osobna svojstva. Stručnost je uvjetovana stručnom spremom koju sačinjava školska sprema, položen stručni ispit ili specijalistički ispit i određeno iskustvo u struci. Tijelo koje prvi puta određuje vještaka uvijek treba provjeriti stručne kvalifikacije vještaka, kako se dugo bavi vještačenjem, koliko je vještačenja obavio, bavi li se vještačenjem profesionalno ili *ad hoc*, kako unapređuje svoje znanje i kakve instrumente i opremu upotrebljava za vještačenje.

U čl. 65., st. 2. ZUP-a propisano je da će se stranke uvijek prethodno očitovati o osobi vještaka, dok je u čl. 309., st. 1. ZKP-a utvrđeno da se nalog o određivanju vještaka dostavlja strankama koja odredba u smislu čl. 173., st. 1. PrZ-a se supsidijarno primjenjuje u prekršajnom postupku. Smisao navedenih odredbi je da stranke mogu tražiti izuzeće vještaka iz zakonskih razloga – čl. 107., st. 1. PrZ-a. Ako sud ne dostavi obavijest – nalog stranci, tada je počinjena bitna povreda odredbe prekršajnog postupka – čl. 195., st. 2. PrZ-a.

Prava i dužnosti vještaka regulirani su u Pravilniku o stalnim sudskim vještacima u kojem je uz ostalo propisan sadržaj prisege koju vještaci daju pred predsjednikom suda koji ih imenuje za vještake. Također je određena visina troškova koji su, prema našim primanjima, visoki. Korištenje vlastitog vozila naplaćuje se u vrijednosti od 30 % maloprodajne cijene benzina po prijeđenom kilometru. Sudjelovanje na očevidu noću, subotom i nedjeljom ili blagdanom plaća se u uvećanim iznosima od 25 % do 50 %.

Ocjena dokazne vrijednosti iskaza vještaka

Dokazna vrijednost iskaza vještaka potvrđena je ocjeni svih procesnih subjekata kako suca ili službene osobe koja vodi postupak, tako i stranaka u postupku.

Obrazloženje mišljenja vrlo je važno. Ono mora biti jasno, određeno i argumentirano iz kojeg se vidi kojim putem i metodom su vještaci došli do svojeg zaključka. Ako se vještačko mišljenje ograniči samo na to da prosto odgovori na činjenično pitanje, onda takvo mišljenje nema dokazne vrijednosti. Kod ocjene iskaza vještaka potrebno je polaziti od procesne logike i procesne psihologije, stručnog znanja i životnog iskustva, pri čemu zaključivanje službene osobe koja vodi postupak mora biti takvo da ga može prihvatiti svaki nepristrani i neupućeni građanin. Vještačko mišljenje, kao rezultat svakog izvođenja dokaza, podliježe slobodnoj ocjeni tijela koje vodi postupak.

Vezano za načelo slobodne ocjene dokaza u odnosu na iskaz (nalaz i mišljenje) vještaka treba ukazati na značajne okolnosti. Polazeći od procesnog pojma vještačenja – utvrđivanje pravnorelevantnih (odlučnih) činjenica za koje je potrebno posebno stručno znanje ili vještina (kojim sud i tijelo koje vodi postupak ne raspolaze), postavlja se pitanje kako sud koji je odredio izvođenje dokaza vještačenjem – proglasivši se nesposobnim za rješavanje konkretnog pitanja može ocijeniti, prihvatiti ili odbiti iskaz vještaka. Tu „slobodu“ snažno ograničava element nestručnosti suda za točnu ocjenu iskaza vještaka (*Bayer, 1989.*). U slučaju kada u istom predmetu postoje oprečna mišljenja dvojice vještaka, u praksi prekršajnih sudova općenito se u obrazloženjima navodi „da

je sud po slobodnoj ocjeni prihvatio mišljenje i nalaz jednog a ne drugog vještaka". U ovakvim situacijama sud se uopće nije držao općih pravila ljudskog mišljenja i pravilna iskustva, čime je počinjena apsolutno bitna povreda odredaba procesnog prava (čl. 195., st. 1., toč. 11. PrZ-a i čl. 468., st. 1., toč. 11. ZKP-a) čija je posljedica ukidanje prvostupanjske presude i vraćanje prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

Tijekom razmatranja i ocjene iskaza vještaka mogu se utvrditi stanoviti nedostaci u nalazu i mišljenju. Nedostaci se mogu pojaviti u nalazu, mišljenju i proturječnosti u nalazu i mišljenju više vještaka. U nalazu nedostaci se najčešće odnose na nejasnoću, nepotpunost i proturječnost. U mišljenju nedostaci se odnose na nedovoljno obrazloženje i osnovanu sumnju u točnost danog mišljenja. U trećem slučaju kada se vještačenje povjerava dvojici vještaka ili vještacima različitih struka, proturječnost se može pojaviti kako u nalazu tako i u mišljenju.

Na primjer, kad stručnjak za zaštitu od požara, građevinski, strojarski i elektrotehnički vještak, navode različite uzroke požara.

U sva tri slučaja nedostaci se moraju otkloniti na zakonom propisani način. Prvo se moraju ponovno ispitati vještaci zbog otklanjanja nedostataka, odnosno usuglašavanja stajališta. Ako se ponovnim ispitivanjem vještaka nedostaci ne mogu ukloniti, zatražit će se ponovno mišljenje drugih vještaka ili znanstvene ili stručne ustanove (čl. 318. i 319. ZKP-a - pročišćeni tekst i čl. 66., st. 6. ZUP-a).

Ako sud ili tijelo državne uprave nije zadovoljno ni s novim vještačenjem, uzet će se da nije uspio dokaz činjenice koju je vještačenje trebalo utvrditi, te će doći do primjene načela *in dubio pro reo* (čl. 3., st. 2. ZKP-a) i donijet će se oslobađajuća presuda ili rješenje o obustavljanju postupka.

Tumači

Tijekom postupka neposredno komuniciranje između stranke ili svjedoka može biti onemogućeno iz dva razloga. Prvi je nepoznavanje jezika na kojem se vodi postupak, a drugi su određeni nedostaci i defekti, npr. gluhoonijemi svjedoci.

Ovim subjektima sudjelovanje u postupku omogućava se pomoću tumača koji posreduju između stranaka, svjedoka i službene osobe koja vodi postupak. Uobičajeno je da se za strane jezike angažiraju ovlaštene osobe koje se nalaze u popisu sudskih tumača.

U Pravilniku o stalnim sudskim tumačima propisani su uvjeti, prava i dužnosti te visina nagrade i naknade za njihov rad. Osobe imenovane za stalne sudske tumače daju prisegu pred predsjednicima županijskih i trgovačkih sudova.

Za prijevod za svaki redak plaća se iznos od 5,00 kn, a za prijevod sa/na srpski, japanski i kineski jezik po retku se plaća 7,5 kn. Tijekom rasprave za prevođenje sudskim tumačima pripada nagrada u iznosu od 150,00 kn za svaki započeti sat.

Isprave

Isprava se navodi na više mjesta u PrZ-u, lažna (čl. 214., toč. 1.), proturječnost u sadržaju isprave (čl. 195., toč. 11.), kad sadržaj isprave dovodi u sumnju odlučne činjenice (čl. 197., st. 2.).

U prekršajno-procesnom smislu za razliku od parničnog i upravnog postupka (čl. 60. ZUP-a) gdje je određen pojam isprave pod tim se pojmom razumijeva pisani sastavak. Sadržaj isprave predstavlja dokazno sredstvo.

Isprave su predmeti koji sadrže pisane tragove o činjenicama koje su na vidljiv način u njima utvrđene. Isprave su važno dokazno sredstvo koje se često upotrebljavaju u postupku, jer se u njima na vidljiv, precizan i relativno trajan način utvrđuju činjenice i okolnosti nekog događaja ili stanja. One su dragocjeno dokazno sredstvo, što često reproduciraju činjenice točnije i pouzdanije nego svjedoci.

Prilikom obavljanja inspeksijskog nadzora, inspektori zaštite od požara i zaštite na radu primjenjuju odredbe ZUP-a (u vezi sa čl. 158., st. 5. PrZ-a) u kojem je utvrđen pojam javne i privatne isprave. Javne isprave su one isprave koje su izdali nadležni sudovi ili javnopravna tijela u granicama svoje nadležnosti i u propisanom obliku. Javne isprave dokazuju ono što se njima utvrđuje ili potvrđuje (čl. 60. ZUP-a).

U odnosu na javne isprave vrijedi zakonska presumpcija da je njihov sadržaj istinit, pa tijelo koje vodi postupak nije bez naročitog razloga ovlašteno provjeravati njezin sadržaj. Ipak u sumnji na vjerodostojnost isprave po službenoj dužnosti ili na zahtjev stranke provjerit će se vjerodostojnost te isprave kod suda ili javnopravnog tijela koji je tu ispravu izdao.

Sve ostale isprave bile bi privatne isprave o kojim se izričito u zakonu ne govori premda se spominju u čl. 60., st. 1. ZUP-a.

Upotreba i dokazna snaga isprave

Kako isprava sadrži činjenice koje se utvrđuju u postupku, to se dokazivanje ispravno izvodi na način da se isprava pročita i priloži uz spis. Ako je iz bilo kojeg razloga ispravu nemoguće priložiti uz spis, njezina bitna sadržina bilježi se u zapisnik, pri čemu se mora voditi računa da se iz isprave unesu svi podaci koji joj daju svojstvo dokaza.

U prekršajnom postupku propisano je da određene isprave imaju snagu javnih isprava, tj. služe kao dokazi. To su: zapisnici sastavljeni prema odredbi ZUP-a ili posebnim propisima kojima je utvrđen nadzor (Zakon o zaštiti od požara, Zakon o zaštiti na radu i dr.), zapisnici o ispitivanju svjedoka i osumnjičenika pred policijom (čl. 158., st. 8. PrZ-a), zapisnici o očevidu (čl. 174. PrZ-a i 75. ZUP-a), vjerodostojna dokumentacija uključivši i zapisnik o uviđaju – očevidu nadležnog tijela (čl. 230., toč. 3.a, čl. 231., toč. 3.b, čl. 232., toč. 2., čl. 233., toč. 2., čl. 245., st. 1., toč. d PrZ-a).

Svjedoci

Svjedok je fizička osoba kojoj je nešto poznato o činjenicama koje se utvrđuju u postupku, a pozvao ju je sud da o tim činjenicama iskazuje.

Svjedok može biti svaka osoba koja je bila sposobna opaziti činjenice o kojima svjedoči i koja je u stanju svoje opažane priopćiti. Svjedok iskazuje samo o činjenicama iz prošlosti jer o činjenicama koje se mogu utvrditi vlastitim opažanjem obavlja se uviđaj – očevid ili vještačenje kada je za utvrđivanje činjenica potrebno stručno znanje i umijeće.

Svjedok je dokazno sredstvo i njegov je iskaz dokazni temelj zbog čega se u postupku moraju poštovati određena opća pravila. Ta pravila su dužnost svjedočenja, uskraćivanje svjedočenja, ispitivanje svjedoka, provjeravanje i ocjena dokazne snage iskaza svjedoka i posljedice nedolaska i odbijanja svjedočenja.

Prije ispitivanja svjedoka sudac ili službena osoba nakon postavljanja općih pitanja dužna je svjedoka upozoriti na koja pitanja ima uskratiti svjedočenje.

Ako sudac ili službena osoba koja vodi postupak propusti upozoriti svjedoka na svoje pravo da ne treba svjedočiti te se tog prava svjedok nije izričito odrekao, a upozorenje i odricanje nije uneseno u zapisnik, na tom iskazu ne može se temeljiti sudska odluka. Riječ je o nezakonitom dokazu čija je posljedica ukidanje presude zbog počinjene bitne povrede odredaba prekršajnog postupka (čl. 195., st. 1., toč. 10. i čl. 206., st. 1. PrZ-a).

Ispitivanje svjedoka

Iskaz svjedoka dobiva se ispitivanjem, a ne saslušanjem. Nakon upozorenja na dužnost da se govori istina, uzimanja općih podataka i postavljanja općih pitanja, svjedoku se postavljaju pitanja o samom predmetu.

Procesni način dobivanja iskaza svjedoka izvodi se u dvije faze. Prvo će se svjedok upoznati da je dužan govoriti istinu i da ništa ne smije prešutjeti. Zatim će službena osoba upozoriti svjedoka na pravne posljedice davanja lažnog iskaza.

Premda je teško dati univerzalna procesno-taktička pravila za ispitivanje svjedoka koja se u stanovitim slučajevima pokazuju dobrim i korisnim, a u drugim ne, ipak postoje određena kriminalistička pravila koja se moraju primjenjivati prilikom ispitivanja svjedoka.

Nužno je potrebno poznavati psihologiju iskaza, tj. psihologiju osoba koje treba ispitati kao svjedoka da bi se na osnovi toga mogle procijeniti psihičke i fizičke reakcije, a posebno kvaliteta vjerodostojnosti i istinitost dokaza.

Prvi neposredni dojmovi stječu se o svjedoku od ulaska u službene prostorije po držanju, po-

našanju i nastupu. Ovi dojmovi uvijek se mogu korigirati. Prije neposrednog ispitivanja preporučljivo je uspostaviti kontakt i odnos povjerenja između službene osobe i svjedoka. Da bi se to postiglo, ne smije se zauzeti hladan, odbojan, strogo služben i krut stav zbog čega se stvara nepovjerenje i neprobojan zid, pa može sasvim izostati svrha ispitivanja svjedoka. Držanje službene osobe mora biti odmjereno, u izvjesnom smislu i neutralno, ali veoma korektno.

Prilikom ispitivanja svjedoka nedopušteno je postavljati sugestivna, alternativna i kaptiozna pitanja.

Sugestivnim pitanjima direktno ili indirektno utječe se na sadržaj odgovora svjedoka. Direktna sugestivna pitanja su takva pitanja kojima se otvoreno sugerira svjedoku kako treba odgovoriti. Alternativna pitanja daju sasvim ograničen izbor odgovora koji najčešće može biti sa „da“ ili „ne“. Kaptiozna pitanja su tako formulirana kao da je svjedok već nešto iskazao, a što stvarno nije rekao.

Suočenje

Suočenje (konfrontacija) je procesna radnja za razjašnjenje sumnjivih i proturječnih podataka između svjedoka, te okrivljenika s okrivljenikom i okrivljenika sa svjedocima (čl. 278., čl. 289., st. 4., čl. 437., st. 2. ZKP-a - pročišćeni tekst). Teorija i praksa pokazuju da se vrijednost ove radnje precjenjuje. Osnovna slabost suočenja nalazi se i u tome što iznimno rijetko svjedoci odustaju ili mijenjaju svoj iskaz.

Za uspješno obavljanje suočenja odlučno je poznavanje kriminalističke psihologije da bi se osjetili i pravilno protumačili oni znaci koji se odnose na simptomatsku sliku suočenih osoba (promjene u glasu, ponašanju, reagiranju, nelogičnosti, odsutnost koncentracije i sl.). Sljedeći uvjet za uspješno suočenje je temeljito poznavanje predmeta. Suočeni svjedoci okreću se jedan prema drugom, gledaju se u oči i daju svoje iskaze. Pri suočenju potrebno je spriječiti utjecaj ako se jedan od svjedoka nalazi u višem zvanju ili je iz bilo kojeg drugog razloga autoritativniji ili nadmoćniji.

Ako i nakon suočenja svaki svjedok ostane kod svojeg iskaza, a nema drugih dokaznih sred-

stava, uzet će se da je neuspjao dokaz svjedocima i da je činjenica ostala nedokazana.

Provjeravanje i ocjena dokazne snage iskaza svjedoka

Izvan svake sumnje stoji činjenica koju je teorija dokaza utvrdila, a praksa potvrdila da je iskaz svjedoka ponekad nepouzdan dokazno sredstvo.

Kako bi se mogla ocijeniti istinitost i vjerodostojnost iskaza svjedoka, obvezno se iskaz mora provjeriti. Najučinkovitiji način provjeravanja iskaza svjedoka postiže se upoređivanjem sa:

- a) činjenicama i podacima koje su utvrđene na očevidu
- b) pronađenim tragovima
- c) činjenicama utvrđenim putem vještačenja i
- d) iskazima već ispitanih svjedoka.

Ovisno o mogućnosti, posebice kod požara za provjeravanje istinitosti ili vjerodostojnosti iskaza svjedoka poduzima se rekonstrukcija.

Osiguranje dokaza i hitno izvođenje dokaza

Inspektori zaštite od požara i zaštite na radu pri obavljanju inspeksijskog nadzora ovlašteni su poduzimati procesne radnje osiguranja dokaza (čl. 48., toč. 1. Zakona o zaštiti od požara, čl. 102., st. 5. Zakona o zaštiti na radu, čl. 56. Zakona o Državnom inspektoratu).

Sva dokazna sredstva, bez obzira kakva su pa i činjenice koje su predmet dokazivanja vremenskog su trajanja i podložni su promjeni, odnosno propadanju. Zbog toga je često potrebno i prije pokretanja postupka ili tijekom postupka, ali svakako prije nego što je nastupio moment da se izvede dokaz i osigura predmet dokazivanja.

Pretpostavke za osiguranje dokaza je postojanje bojazni da se neki dokaz kasnije neće moći izvesti ili će njegovo izvođenje kasnije biti otežano.

Sljedeći slučajevi u kojima se zahtijeva osiguranje dokaza odnose se na utvrđivanje činjenica provođenjem uviđaja, ispitivanja svjedoka ili

vještaka. Na primjer, u slučaju ako svjedok mora dulje vrijeme boraviti u inozemstvu, predmet uviđaja i vještačenja uništiti će se ili izgubiti.

Za osiguranje dokaza karakteristično je da se ono poduzima ili prije pokretanja postupka ili tijekom postupka, ali prije nego što iz tog postupka dospiju u fazu izvođenja dokaza.

Osiguranje dokaza provodi se na inicijativu stranaka, treće osobe, a ponekad i po službenoj dužnosti.

Za razliku od inspekcijskog nadzora – čl. 159. PrZ-a nosi naslov „hitno izvođenje dokaza“ u kojem je propisano da ovlaštene osobe tijela državne uprave mogu od suda zatražiti i naredbu za:

- pretragu
- privremeno oduzimanje predmeta
- privremenu obustavu izvršenja financijskih transakcija
- prepoznavanje
- očevid i
- potrebna vještačenja.

Ako postoji opasnost od odgode, tijela državne uprave i bez naredbe suda mogu izvesti navedene procesne radnje osim pretrage stana i pretresanja. O izvedenim radnjama sastavlja se zapisnik koji je dokaz u prekršajnom postupku, a koje se provode „smislenom primjenom odredaba ZKP-a na te radnje prije započinjanja kaznenog postupka“.

Nezakoniti dokaz

U čl. 29., st. 4. Ustava zabranjena je uporaba nezakonito pribavljenih dokaza u sudskom postupku. U čl. 90. PrZ-a, koji je djelomice preuzet iz čl. 10. ZKP-a, utvrđeni su nezakoniti dokazi. U drugom stavku čl. 90. PrZ-a nezakoniti način pribavljanja dokaza svrstan je u dvije skupine nezakonitih dokaza koji su pribavljeni: a) kršenjem Ustava, zakonom ili međunarodnim pravom zajamčenih prava obrane, prava na dostojanstvo, ugled i čast, te prava na nepovredivost osobnog i obiteljskog života i b) povredom odredaba prekršajnog postupka koje su izričito predviđene zakonom, te dokazi za koje se saznalo iz drugih dokaza.

Nezakoniti dokazi koji su izričito predviđeni u zakonu su odredbe članaka PrZ-a: u ispitivanju okrivljenika (čl. 171., st. 8., čl. 172., st. 4.), ispitivanju svjedoka (čl. 173., st. 1. te čl. 300. ZKP-a), ispitivanju vještaka (čl. 173., st. 1. te čl. 311., st. 1. ZKP-a), zapisnik o pretrazi (čl. 174., te čl. 250. ZKP-a).

U odnosu na nezakonit dokaz za koji se saznalo iz drugih dokaza treba ukazati da je izvedeni dokaz pribavljen na način koji je sam za sebe zakonit, ali se za taj dokaz saznalo iz nekog izvornog dokaza pribavljenog na nezakonit način („plod otrovne voćke“ - fruit of poisonous tree doctrine).

Iz sadržaja čl. 90. PrZ-a slijedi da sudska odluka može biti utemeljena samo na zakonitom dokazu, što znači da je temelj sudske odluke samo dokaz koji je pribavljen na zakonit način. Ovo pravilo vrijedi za svaki dokaz bez obzira na njegovu dokaznu snagu istinitosti i bez obzira je li neposredni dokaz ili indicij. Drukčije rečeno, nezakonit dokaz je zabranjen bez obzira na njegovu pouzdanost, istinitost i vjerodostojnost.

Zabrana upotrebe nezakonitih dokaza odnosi se na sve odluke: presude, rješenja o prekršaju, prekršajne naloge, rješenja i naredbe (čl. 143., st. 1. PrZ-a).

S obzirom da su odredbe Ustava razinom viši propis od zakona, to znači da se odredba iz čl. 29., st. 4. Ustava primjenjuje na sve postupke, prekršajni, kazneni, parnični i upravni.

Nezakonit dokaz na kojem se temelji sudska odluka je apsolutno bitna postupovna povreda (čl. 195., st. 1., toč. 10. PrZ-a i čl. 468., st. 2. ZKP-a) čija je posljedica ukidanje donesene odluke.

Od posebne važnosti treba ukazati na činjenice da se prema čl. 476., st. 1., toč. 1. ZKP-a i čl. 216. Zakona o prekršajima (N.N., br. 88/02. i 122/02.) po službenoj dužnosti pazilo temelji li se odluka na nezakonitom dokazu. Nažalost, u čl. 202., st. 1. PrZ-a po službenoj dužnosti ne ispituju se bitne postupovne povrede, zbog čega su u žalbenom postupku potvrđene mnogobrojne prvostupanjske presude koje su utemeljene na nezakonitim dokazima. Ovo iz razloga što okrivljenici-žalitelji zbog pravne neukosti nisu

isticali žalbeni razlog kao osnovu bitne povrede odredaba prekršajnog postupka.

Anonimna prijava

Anonimna prijava (grč. *anonomos*, lat. *anonymus* – bez imena) je vrsta prijave koja nije potpisana. Nije rijedak slučaj da se za postojanje kršenja propisa o zaštiti na radu sazna na ovaj način. Iskustvo ne samo u odnosu na kršenje i nepoštovanje propisa o zaštiti na radu i zaštiti od požara, nego i iz drugih propisa ukazuje da su sadržaji anonimnih prijava istiniti. Razlozi za podnošenje anonimnih prijava nadležnim tijelima je strah od otkaza, sve učestalijeg mobinga, šikaniranja, maltretiranja i zlostavljanja od poslodavca. Odbacivanje anonimne prijave značilo bi lišiti se dragocjenog pomoćnog sredstva samo iz razloga što se ne zna od koga potječe. Stoga, ako su anonimne prijave ozbiljne i okolnosne, navodi sadržani u njima provjerit će se putem inspekcijskog nadzora vodeći računa je li obavljen ranije, te nakon obavljene provjere, ovisno o utvrđenom stanju, poduzeti odgovarajuće zakonske radnje.

Inspekcijski nadzor

Inspekcijski nadzor propisan je u mnogim zakonima, a u području zaštite od požara i zaštite na radu normiran je u Zakonu o zaštiti od požara, Zakonu o zaštiti na radu, te odredbama Zakona o prijevozu u cestovnom prometu, Zakona o cestama i Zakona o Državnom inspektoratu i dr. te se na inspekcijski postupak supsidijarno primjenjuju određene odredbe Zakona o općem upravnom postupku.

Inspekcijski nadzor iz zaštite na radu obavljaju inspektori koji djeluju u sklopu Državnog inspektorata, dok nadzor iz zaštite od požara obavljaju inspektori u sastavu Ministarstva unutarnjih poslova.

Prilikom obavljanja nadzora inspektori su ovlašteni pregledavati poslovne i druge prostore, uređaje i opremu, poslovne knjige, ugovore, druge isprave, odgovarajuću dokumentaciju, utvrđivati identitet osoba, uzimati izjave od predstavnika pravnih osoba, fizičkih osoba i svjedoka i dr. U širem smislu ove radnje odnose

se na inspekcijski uviđaj – očevid u vezi pravilne primjene odredaba Zakona o zaštiti od požara i Zakona o zaštiti na radu kao i podzakonskih propisa za provedbu ovih zakona. Predmeti inspekcijskog uviđaja – očevida jesu:

- poslovni objekti
- propisani uređaji i oprema
- dokumentacija i osobe.

Za utvrđivanje identiteta osobe služe identifikacijski dokumenti na kojima se uz ime i prezime nalazi ovjerena fotografija (osobna iskaznica, putovnica, vozačka dozvola i sl.).

Ako se u svojstvu svjedoka ispituje dijete, to se obavlja uz pomoć psihologa, pedagoga ili specijaliziranoga policijskog službenika za mladež. Valja napomenuti da se u smislu čl. 27., st. 2. Zakona o Državnom inspektoratu, djetetom smatra svaka osoba mlađa od 18 godina. Slična odredba propisana je u čl. 87., st. 7. Kaznenog zakona koja glasi „dijete je osoba koja nije navršila osamnaest godina života“.

Ako je dijete – maloljetnik kod poslodavca na radu zadobio tešku tjelesnu ozljedu (često se zapošljavaju djeca pri obavljanju sezonskih poslova), tada se primjenjuju posebna procesna pravila iz čl. 292., st. 1. i 2. ZKP-a. U tim slučajevima ispitivanje djeteta oštećenika uvijek se obvezatno provodi uz pomoć psihologa, pedagoga ili druge stručne osobe, ispitivanje se snima uređajima za audio-video snimanje. Ispitivanje se vodi u odvojenoj prostoriji bez prisutnosti stranaka. Pitanja se djetetu-oštećeniku uvijek postavljaju tako da ih stranke iznesu sучu istrage i on ga putem stručne osobe prosljeđuje djetetu – svjedoku oštećeniku.

Činjenice prilikom obavljanja inspekcijskog nadzora inspektori utvrđuju neposrednim opažanjem (očevid – uviđaj), pregledom objekata, dokumentacije i drugih isprava, odnosno određivanjem određenog vještačenja u zaštiti na radu, dok se vještačenje uzroka nastanka požara obavlja samo na zahtjev državnog odvjetnika (čl. 57., st. 4. Zakona o zaštiti od požara).

Tijekom inspekcijskog nadzora kada se ustanove određene nepravilnosti koje se u kratkom razdoblju mogu otkloniti, subjektu koji je pod-

vrgnut nadzoru omogućeno je da u određenom roku postojeće odnose propisno regulira. Rješenje o otklanjanju nedostataka i nepravilnosti donosi se u slučaju kada propis uopće nije primijenjen i kada je propis nepravilno primijenjen. Ovim institutom otklanjaju se nepravilnosti i nedostaci, a zbog pravilne primjene propisa unapređuje se zaštita na radu i zaštita od požara. Temeljna svrha inspekcijskog nadzora je otklanjanje protupravnosti, a ne izdavanje prekršajnog naloga i podnošenje kaznenih prijava (čl. 102., alineja 3. i 5. Zakona o zaštiti na radu i čl. 51., st. 3. i 4. Zakona o zaštiti od požara).

Inspekcijski postupak pokreće se po službenoj dužnosti, iznimno na zahtjev stranke kada je to zakonom propisano te na predstavku pravne ili fizičke osobe ako su u njoj navedene relevantne činjenice (čl. 33., st. 1. i 2. Zakona o zaštiti od požara).

U nebrojenim slučajevima dokazano je flagrantno kršenje propisa o zaštiti na radu, pa se zbog opravdanog straha radi nezakonitog otkaza, šikaniranja i mobinga učestalo podnose anonimne prijave. O anonimnim prijavama u zakonima nije ništa rečeno i te prijave treba smatrati ozbiljnim upozorenjima na određene nepravilnosti koje također treba temeljito provjeriti i poduzeti odgovarajuće mjere prema utvrđenom stanju.

Zapisnik o inspekcijskom nadzoru na temelju čl. 29. i 49. Zakona o Državnom inspektoratu, čl. 3., st. 1. i čl. 50., st. 1. Zakona o zaštiti od požara sastavlja se primjenom odredaba ZUP-a koji prema odredbi čl. 158., st. 5. PrZ-a služi kao dokaz u postupku. Također i prilozi uz zapisnike, skice, planovi, foto i video zapisi imaju dokaznu snagu isprave, kao i oduzeta dokumentacija i predmeti koji u prekršajnom i sudskom postupku mogu poslužiti kao dokaz (čl. 34., st. 1. Zakona o Državnom inspektoratu i čl. 48., toč. 10. Zakona o zaštiti od požara), dok je u smislu čl. 76., st. 5. ZUP-a propisno sastavljeni zapisnik javna isprava koji dokazuje tok i sadržaj radnje postupka i danih izjava, osim onih dijelova zapisnika na koje je stavljena primjedba da nisu pravilno sastavljeni.

LITERATURA

Batinica, M., Skorić, A., Blažević, B., Veić, P., Crnić, I.: *Komentar Zakona o prekršajima s izborom sudske prakse*, Pravni fakultet u Rijeci, Rijeka, 1996.

Bayer, V.: *Jugoslavensko krivično procesno pravo*, knjiga druga, Narodne novine, Zagreb, 1989.

Damaška, M.: *Okrivljenikov iskaz kao dokaz u krivičnom postupku*, Informator, Zagreb, 1962.

Foretić, D., Markov, Ž., Matić, A.: *Prekršajni zakon*, Novi informator, Zagreb, 2008.

Kazneni zakon, N.N., br. 125/11.

Marković, B.: *O dokazima u krivičnom postupku*, Geca Kon, Beograd, 1921.

Marković, T.: *Kriminalistika*, Narodne novine, Zagreb, 1972.

Marović, F., Telebec, K., Trupčević, Z., Žunić, M.: *Zakon o zaštiti na radu s komentarom*, ZIRS, Zagreb, 2013.

Pavišić, B.: *Komentar Zakona o kaznenom postupku*, Dušević & Kršovnik, Rijeka, 2011.

Pavišić, B., Modly, D., Veić, P.: *Kriminalistika*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006.

Pravilniku o stalnim sudskim vještacima, N.N., br. 88/08.

Prekršajni zakon, N.N., br. 107/07.

Vasiljević, T., Grubač, M.: *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Službeni glasnik, Beograd, 2011.

Veić, P.: *Prekršajni zakon - komentar, sudska praksa pojmovno kazalo*, Dušević & Kršovnik, Rijeka, 2012.

Veić, P., Gluščić, S.: *Prekršajno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2009.

Vodinelić, V., Aleksić, Ž.: *Kriminalistika*, Informator, Zagreb, 1990.

Zlatarić, B., Damaška, M.: *Rječnik krivičnog prava i postupka*, Informator, Zagreb, 1965.

Zakon o kaznenom postupku, N.N., br. 121/11.

Zakon o zaštiti od požara, N.N., br. 92/10.

Zakon o Državnom inspektoratu, N.N., br. 116/08.

Zakon o općem upravnom postupku, N.N., br. 47/09.

**PROBATIVE PROCEDURE IN PETTY OFFENCE PROCEEDINGS
RELATED TO VIOLATIONS OF OCCUPATIONAL
AND FIRE SAFETY REGULATIONS**

SUMMARY: All facts court rulings are based on must be proven or made probable in certain cases. The facts are determined in probative proceedings through probative instruments, the most significant being the on-site investigation, expert evaluation and evidence through documents. When two experts with contradictory testimonies (findings and opinions) are involved in the same proceedings, and the judge – the court accepts the testimony of one of them by formally referring to a free evaluation of evidence, an absolutely crucial procedure violation is made. Unfortunately, the court of appeals does not pay attention to such violations ex officio.

Key words: *petty offence proceedings, probative instruments, on-site investigation, expert evaluation, documents, witnesses, interrogation of the defendant*

*Professional paper
Received: 2013-01-24
Accepted: 2014-01-15*